

3 El reagrupament familiar l'any 2008 a la província de Barcelona¹⁶

Andreu Domingo Valls, Diana López-Falcón
i Jordi Bayona Carrasco

16. Aquest text s'inscriu dins del projecte de R+D "Comportaments demogràfics diferencials de la població immigrada i de llur descendència a Espanya" (CSO2008-04778/SOCI), dirigit pel doctor Andreu Domingo i finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació, mitjançant el *Plan Nacional de I+D+I 2008-2011*.

INTRODUCCIÓ: ENTRE EL *BOOM* MIGRATORI I L'ASSENTAMENT

Amb la maduració dels corrents migratoris i l'inici del procés d'assentament el reagrupament familiar cobra cada cop més protagonisme. No totes les nacionalitats presenten la mateixa intensitat, ni segueixen les mateixes pautes de reagrupament. Les disparitats es deuen principalment a les diferències de gènere en els processos migratoris ja encetats amb anterioritat, si els pioners n'han estat els homes o les dones; però també a altres factors com el tipus d'inserció laboral o la pròpia voluntat d'assentament familiar en el territori. Així mateix, diferirà de manera substancial l'èxit dels projectes migratoris si les sol·licituds han estat aprovades o no per les subdelegacions del Govern pertinents, que fins a hores d'ara són l'Administració pública que ha disposat de la potestat per tramitar i resoldre aquestes peticions (tot i que des de 2005 els ajuntaments elaboren un informe sobre l'adequació de l'habitatge que acompanya la sol·licitud i que serà tingut en compte en la resolució final). I encara haurem d'afegir que la sort de les seves execucions reals, malgrat haver estat resoltes positivament per la subdelegació del Govern, ha estat també diversa.

La situació en què ens trobem és força singular. Per un costat el fet que els corrents migratoris dirigits a Catalunya hagin estat relativament recents, amb un augment espectacular a partir de l'entrada del nou mil·lenni, fa que el potencial

reagrupador sigui molt notable. D'altra banda, quan aquestes reagrupacions han començat a prendre volada l'impacte de la crisi econòmica sembla que està tenint uns efectes contradictoris. En conjunt, en termes relatius la crisi faria que amb la caiguda dels corrents migratoris directament lligats a la demanda del mercat de treball s'incrementés el pes del reagrupament familiar; per una altra banda, la pròpia crisi pot dissuadir del reagrupament pels efectes negatius en l'economia familiar. Dissuadir voldria dir tant retardar possibles projectes migratoris com estroncar-ne alguns que ja estaven fins i tot aprovats. Ens arriben notícies tant en un sentit com en l'altre, és a dir, que certes nacionalitats o persones estarien reagrupant amb més intensitat, mentre que d'altres haurien aturat aquest tipus de migracions, o fins i tot, al contrari, començarien a enviar els seus descendents i cònjuges al lloc d'origen (els que són migrants, però també els que han nascut a Catalunya).

Conèixer el que està passant amb el reagrupament familiar és central si volem pronunciar-nos sobre les tendències i el ritme de l'assentament dels diferents col·lectius d'immigrats a Catalunya. Si els primers vuit anys del segle XXI s'han caracteritzat pel *boom* migratori, la propera dècada, amb independència de la conjuntura econòmica, està destinada a ser un període crucial en l'assentament de la població immigrada, en el seu procés d'integració. En bona part, el destí de les persones reagrupades en depèn, alhora que ara en seran les principals protagonistes. Nova etapa per als migrants, però nova etapa, no ho oblidem, per al país.

Aquest text es proposa contestar algunes d'aquestes incògnites gràcies a les dades sobre el reagrupament familiar que la Subdelegació del Govern de Barcelona ha posat a la nostra disposició. Fins al moment, no es compta amb dades unificades ni a nivell espanyol ni a nivell català sobre el reagrupament familiar. Tot i que ens consta una iniciativa endegada en aquest sentit per l'aleshores Ministeri d'Administració Pública i l'Institut Nacional d'Estadística, en el moment d'escriure aquest text encara no hi ha cap resultat d'aquesta col·laboració. Les dades enregistrades per les diferents subdelegacions del Govern a Espanya ho han estat amb el propòsit d'explotar-les de manera exclusivament administrativa

i, per tant, s'han fet emprant metodologies, i fins i tot comptant amb organismes, completament diferents, fet que explica la inexistència de dades globals, més enllà de les més simples: el nombre de sol·licituds i el caràcter de les resolucions. Per això és important remarcar que de resultes de la col·laboració entre la Subdelegació del Govern de Barcelona i el Centre d'Estudis Demogràfics, per primer cop es pot fer una anàlisi demogràfica d'aquestes dades. Anàlisi que haurà començat amb un esforç considerable en l'harmonització i depuració dels registres existents des de 2004, que és quan a la província de Barcelona s'unifica el registre d'estrangers, fins al juny de 2009, de quan són les darreres dades que es tenen. Amb tot, hem seguit l'esperit d'aquest anuari i ens hem concentrat en l'any 2008. Per a més informació podeu consultar treballs anteriors (Domingo, León i García, 2009).

LES SOL·LICITUDS DE REAGRUPAMENT FAMILIAR

Per un cantó disposem de les dades sobre les sol·licituds de reagrupament familiar presentades a la Subdelegació del Govern a Barcelona, que engloben totes les demandes de reagrupament presentades des de 2004. A diferència de les entrades per reagrupament, que s'analitzaran més endavant i que es corresponen a les resolucions positives i finalment efectuades, les sol·licituds ens informen del volum real de demandes de reagrupament, amb independència del resultat final del procés. La diferència entre ambdues formes d'aproximar-nos al fenomen és significativa, d'una banda pel percentatge de sol·licituds denegades, que varia en funció de la nacionalitat però especialment segons l'edat, i també per l'existència d'un percentatge elevat de sol·licituds aprovades que finalment no acaben per materialitzar-se en una alta per reagrupament, fenomen rellevant per a alguna nacionalitat. També és necessari diferenciar les xifres de sol·licituds i d'entrades, tant pel seu volum com per la periodització, que varia en funció de l'extensió del procés de reagrupament, que en alguns casos supera l'any de durada.

Les sol·licituds de reagrupament seran estudiades a partir de diverses bases de dades cedides des de la Subdelegació del Govern a Barcelona, les darreres ex-

tretes de la seva base administrativa a gener de 2009, i que cobreixen el període 2004-2008. Pel que fa al volum de sol·licituds presentades entre 2004 i 2008, a la província de Barcelona s'han registrat més de cent dotze mil sol·licituds de reagrupament familiar (vegeu taula 1). En l'evolució de les demandes de reagrupament (gràfic 1) s'observa com, després d'un màxim molt pronunciat l'octubre de l'any 2004, producte de l'entrada al registre de molts casos de reagrupament que no havien pogut estar considerats degut al col·lapse de les oficines administratives, en ple procés de regularització,¹⁷ és durant l'any 2007 i els primers mesos de 2008 quan es registra el nombre màxim de sol·licituds. El major nombre de sol·licituds, amb 29.780, es produeix l'any 2007, amb un lleuger descens el 2008 fins assolir les 25.421 sol·licituds. La demanda del reagrupament familiar és una decisió que depèn de la situació legal de l'estranger i que requereix haver renovat ja el primer permís de residència. D'aquesta manera, s'ha de considerar que l'any 2007 pot estar recollint les sol·licituds dels estrangers regularitzats durant l'any 2005. Pel que fa a l'any 2008, s'observen, sobretot en la segona meitat de l'any, unes xifres de sol·licituds menors que en l'any anterior, situació que podria ser causada per l'inici de la crisi econòmica, però que també pot respondre a la relació directa entre processos de regularització i la possibilitat de complir els requisits legals per poder reagrupar, sense que, a hores d'ara, ens puguem decantar per una opció o l'altra. En l'evolució temporal es constata també el menor nombre de sol·licituds dels mesos d'agost i desembre, probablement com a conseqüència dels períodes de vacances.

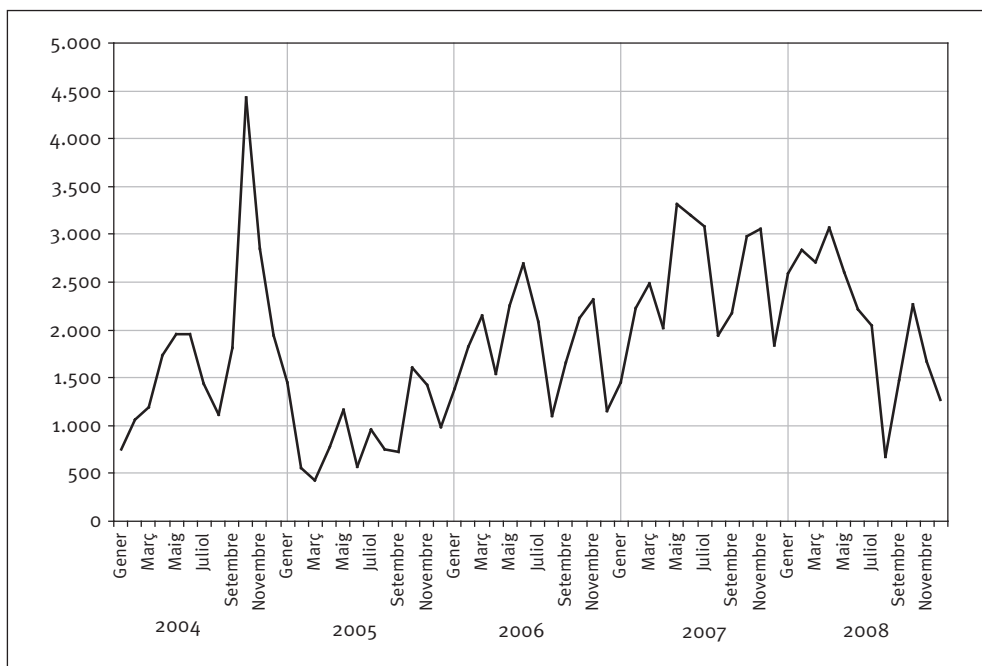
D'aquestes sol·licituds inicials en coneixem l'estat administratiu a gener de 2009, és a dir, si aquestes han estat concedides (aquí diferenciem entre si s'ha produït efectivament o encara estan pendents d'entrada), si han estat arxivades per problemes amb la demanda, si han estat denegades, un grup d'altres desestimades per motius diversos, i en darrer lloc aquelles que encara es trobaven en tràmit administratiu.

.....

17. És el setembre de 2004 quan les oficines de treball de la Generalitat de Catalunya se sumen a les de la Subdelegació del Govern per tramitar també els permisos de reagrupament familiar i, desencallen la demanda oculta pel col·lapse degut al procés de regularització.

Gràfic 1.

Evolució de les sol·licituds de reagrupament familiar a la província de Barcelona, 2004-2008

Font: Registres administratius de l'Oficina d'Estrangeria de la Subdelegació del Govern a Barcelona, elaboració pròpia.

Com es pot observar a la taula 1, 86.721 persones haurien entrat a la província de Barcelona per reagrupament familiar, ja que, a més a més de tenir la sol·licitud aprovada, haurien demanat la *Tarjeta de Identidad de Extranjero*, tràmit que s'ha d'efectuar teòricament dins del primer mes d'arribada a Espanya (tot i que desconeixem la durada exacta d'aquest procediment). Des del punt de vista de les sol·licituds, la data de referència és la data en què es presenta la demanda a la Subdelegació del Govern, mentre que l'entrada per reagrupament es produeix amb un retard d'entre cinc mesos i un any, de mitjana.

Taula 1.**Sol·licituds de reagrupament familiar presentades a la Subdelegació del Govern a Barcelona en funció del seu estat, 2004-2008**

Estat de la sol·licitud	2004	2005	2006	2007	2008	Total
Arxivada	256	156	215	122	168	917
Concedida	20.465	9.402	17.349	23.065	16.440	86.721
Concedida pendent d'entrada	1.884	1.207	3.056	4.157	4.357	14.661
Denegada	773	582	1.600	1.899	3.321	8.175
Altres desestimades	14	18	57	516	736	1.341
En tràmit	4	3	9	21	399	436
Total	23.396	11.368	22.286	29.780	25.421	112.251

Font: Elaboració pròpia amb dades dels registres administratius de l'Oficina d'Estrangeria de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

En canvi, de 14.661 persones desconexem si han entrat a Espanya el gener de 2009. D'aquestes, 4.357 són sol·licituds de 2008 que amb tota probabilitat encara no haurien completat tot el procés de reagrupament. Per contra, podem veure que bona part dels casos dels anys 2004 i 2005 no arriben a materialitzar-se. En tots dos anys, i atesa la diferència entre la data de sol·licitud i la darrera data amb dades, cal suposar que en la majoria no s'haurà efectuat l'entrada, previsió reforçada si veiem què va succeir amb les entrades de 2005: un 85,9% de les entrades es va efectuar en el mateix any o l'any posterior, un 2,2% durant el 2007, i únicament un 0,2% en els primers cinc mesos de 2008.

Les sol·licituds de l'any 2008

L'any 2008, en relació amb els anys precedents, es caracteritza pel descens en el nombre de sol·licituds ja comentat, encara que aquest fet no pugui, a hores d'ara, relacionar-se directament amb els efectes de la crisi econòmica, com a mínim fins a la segona meitat de l'any.

Per una altra banda, algunes de les variables sí que són diferents amb relació als anys precedents, en concret el nombre de sol·licituds desestimades i denegades. En el primer cas, les resolucions desestimades creixen de les cinquanta-set i el 0,3% de 2006 a les cinc-centes setze i l'1,7% de 2007, fins arribar a les set-centes trenta-sis i un 2,8% de 2008. En el segon, les denegades, el creixement és fins i tot més gran, es passa del 7,2% de les sol·licituds el 2006 al 13,1% el 2008. Entre aquestes categories, gairebé una de cada cinc sol·licituds presentades l'any 2008 hauria estat denegada, amb un canvi de tendència important amb relació a anys precedents.

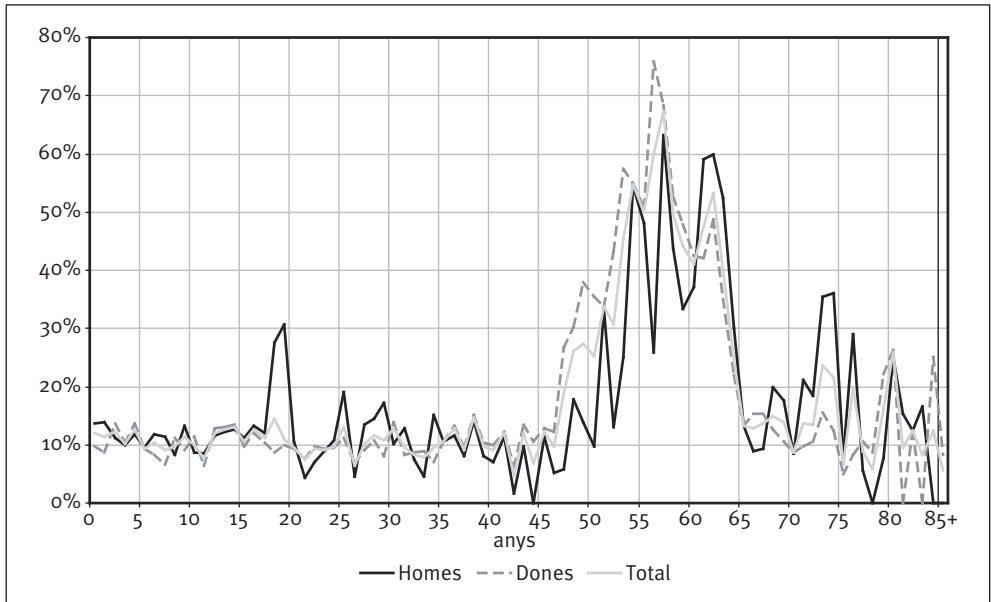
Una anàlisi d'aquestes darreres dades en funció del sexe i l'edat dels possibles reagrupats (vegeu el gràfic 2) ens indica com les denegacions es produeixen majoritàriament en aquelles sol·licituds en què el familiar a reagrupar és un ascendent (pare o mare, majoritàriament) per sota de l'edat de jubilació, en consonància amb la modificació de la Llei d'Estrangeria per limitar l'entrada per reagrupament als familiars d'aquestes característiques només per raons humanitàries.¹⁸ En aquestes edats, entre el 50% i el 76% de les sol·licituds presentades han estat finalment denegades. També destaquen el 30,7% de denegacions als homes de dinou anys, i pel seu volum, tot i que no quedin reflectides en el gràfic, cal remarcar les denegacions als setze i disset anys, edats en què es concentren bona part de les sol·licituds (2.380, 9,4% del total).

El grau de parentiu, en estreta relació amb l'edat, es mostra com un dels factors més importants en l'èxit del reagrupament, ja que rep un tractament dispar que desemboca en una taxa de denegacions desigual en funció de l'edat, i de manera paral·lela, en les concessions que finalment s'executen. En el primer cas, la majoria de sol·licituds no concedides es concentra al voltant dels disset anys (es considera l'edat en el moment de presentar la sol·licitud), amb un nombre més elevat entre els homes, tot i que per sobre d'aquesta edat sempre es denegaran més sol·licituds femenines. Destaca un segon màxim entre els

.....
18. Modificació divuitena del *Proyecto de Ley Orgànica 121/00032 de reforma de la Ley Orgànica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*.

Gràfic 2.

Percentatge de sol·licituds de reagrupament familiar no aprovades segons l'edat durant l'any 2008

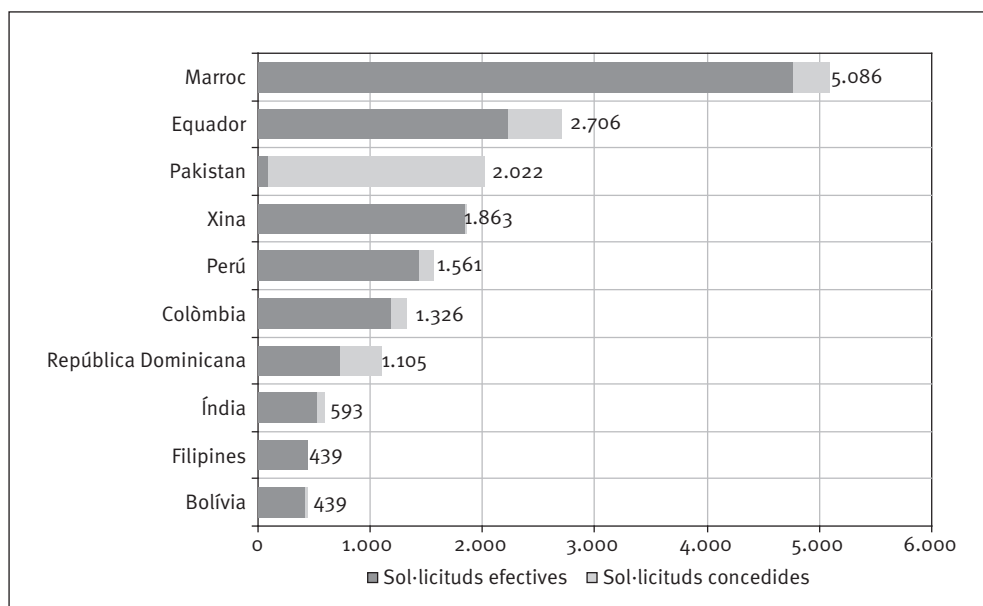
Font: Elaboració pròpia amb dades dels registres administratius de l'Oficina d'Estrangeria de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

quaranta-vuit i els seixanta-tres anys, que s'observa de manera més nítida en el gràfic, on es representa la proporció de sol·licituds no aprovades sobre el total de sol·licituds, i on en aquestes edats se supera el 40% de sol·licituds denegades.

Per nacionalitats, durant l'any 2008 una quarta part de les sol·licituds han estat presentades per marroquins (un 24,7%), i els equatorians i els pakistanesos són les següents nacionalitats en nombre de sol·licituds, amb el 13,6 i l'11,1% respectivament. Quatre nacionalitats més superen el miler de casos: xinesos, peruans, colombians i dominicans. Aquestes xifres, si es posen en relació amb

Gràfic 3.

Sol·licituds concedides i sol·licituds efectives de reagrupament familiar. Província de Barcelona, 2008

Font: Elaboració pròpia amb dades dels registres administratius de l'Oficina d'Estrangeria de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

els estocs de població residents a la província per a cada nacionalitat,¹⁹ ens informen que són les nacionalitats asiàtiques les que sol·liciten el reagrupament amb més intensitat. Els bengalís presentarien una taxa de dues-centes dues sol·licituds per cada mil persones empadronades, per una taxa de cent vint entre els pakistanesos, de cent tres els indis, noranta-cinc els xinesos i vuitanta-set els filipins. Destaca també el cas dels dominicans, amb cent vint-i-sis sol·licituds

.....
19. S'ha utilitzat la població a 30 de juny de 2008, a partir de les dades del Padró Continu de gener de 2008, i les dades provisionals de gener de 2009, publicades per l'INE, i únicament per a la població major de 20 anys. Aquesta població és una aproximació a la població potencialment reagrupadora, de la qual no tenim un coneixement exacte.

per mil empadronats. Llatinoamericans i marroquins es mouen en taxes similars (entre seixanta i setanta per mil), a excepció dels bolivians (catorze per mil), per les diferències en aquest cas entre empadronats i residents legals al país, producte de ser una de les darreres nacionalitats a arribar a Catalunya.

ESTRUCTURA PER SEXE I EDAT DE REAGRUPATS I REAGRUPADORS

Per dur a terme l'anàlisi de la població reagrupada i reagrupadora, hem seleccionat només les reagrupacions efectives per al període 2008, és a dir, aquells expedients de reagrupament que a més de rebre el vistiplau de la Subdelegació del Govern a Barcelona han arribat efectivament a Espanya. Per tant, en el cas dels reagrupadors la mostra comptarà només amb aquells reagrupadors amb com a mínim un familiar reagrupat efectiu a Espanya. En termes de parentiu, hem classificat la població reagrupada en tres categories: ascendents a càrrec, cònjuges i descendents. Aquesta darrera categoria aplega no només els fills consanguinis o adoptius del reagrupant, sinó també els representats legals menors de divuit anys, condició que no és aplicable en cas de persones amb algun tipus de discapacitat. Per aquesta raó podem trobar sol·licituds de reagrupament de descendents majors de divuit anys, però en un percentatge no pas significatiu, i hem de tenir en compte que com a conseqüència del temps transcorregut entre sol·licitud i arribada efectiva dels reagrupats és possible que aquells descendents menors de divuit anys arribin a la província de Barcelona un cop superada la majoria d'edat.

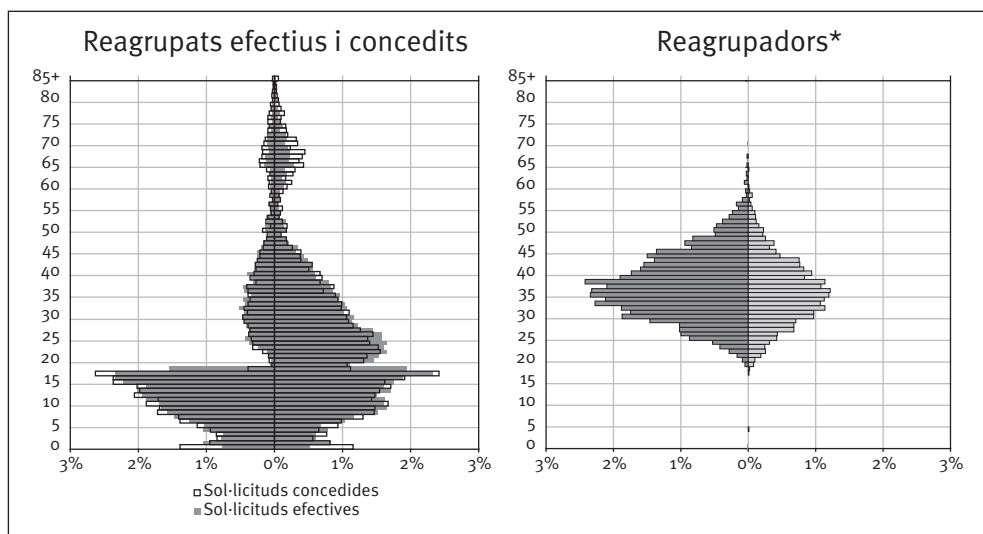
Respecte a l'estructura de la població (gràfic 4), la majoria de les 15.808 persones efectivament reagrupades durant l'any 2008 es concentren en el grup de zero a divuit anys, fet que demostra la significació dels descendents reagrupats. Aquest grup, que representa el 53,1% de les reagrupacions concedides i el 54,8% de les efectives, té una edat mitjana de 10,6 anys i, a diferència de la resta d'edats, es caracteritza per una major presència masculina (53,6%). La feminització de la població reagrupada en les edats a partir de dinou anys, en canvi, suggereix que la majoria de les reagrupacions de cònjuges són realitzades per homes, però aquest patró variarà en funció de la nacionalitat, com veurem més endavant. La població

reagrupada de seixanta-cinc anys o més és la que constitueix el col·lectiu menys representatiu a la província de Barcelona. Aquest grup, majoritàriament femení (63,8%), aplega un escàs 5,8% de les sol·licituds de reagrupament concedides, però tan sols el 3,6% de les efectives. És a dir, només el 38,8% (cinc-centes setanta-quatre persones) dels reagrupats de més de seixanta-quatre anys arriben realment a la província. La diferència entre reagrupacions concedides i efectives pot estar relacionada no només amb canvis voluntaris del projecte migratori, sinó també amb aquells derivats de la denegació del visat en el país d'origen.

La població reagrupadora efectiva consta d'un total de 9.820 persones a la província, de les quals n'hem pogut identificar el 80,7% (7.928 persones), ja que no es podran identificar aquells registres de reagrupadors amb expedient a la

Gràfic 4.

Piràmides de població de les sol·licituds de reagrupació familiar concedides i efectives i dels reagrupadors*. Província de Barcelona, 2008

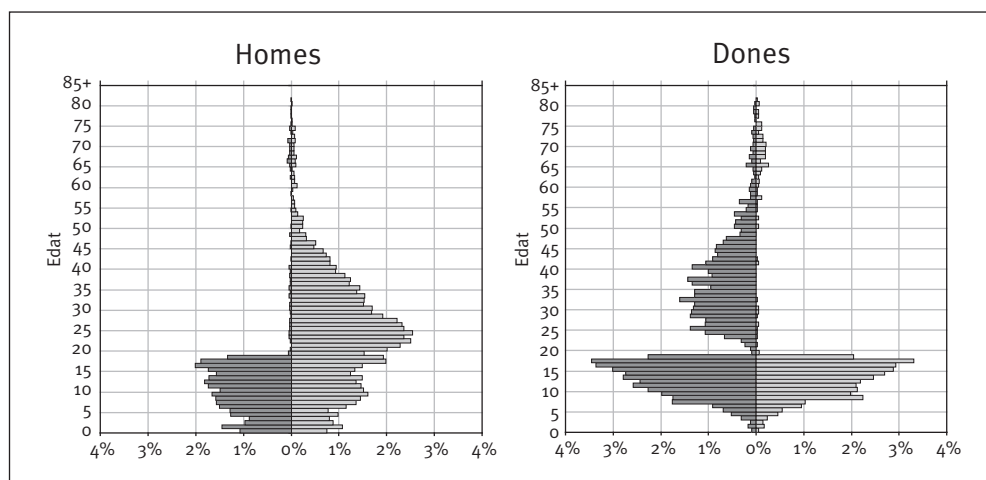
*Per a aquells reagrupadors amb més d'una reagrupació efectiva, s'ha tingut en compte l'última data de sol·licitud per al càlcul de l'edat.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

Subdelegació del Govern a Barcelona que hagin obtingut la residència permanent abans de 2004, ni els que tinguin la nacionalitat espanyola, o els titulars d'un permís de residència expedit per una altra subdelegació. En conseqüència amb la majoria femenina dels reagrupats, els reagrupadors mostren un component clarament masculí, amb el 62,4% d'homes (4.949 persones) i una edat mitjana de 35,6 anys.

La complementarietat del projecte migratori original i el reagrupament familiar queden representats al gràfic 5, no només per les diferències en les pautes de reagrupament d'homes i dones, sinó per les preferències al moment de reagrupar. Les 2.979 reagrupadores van reagrupar l'any 2008 4.193 persones –el 33,1% de tots els reagrupats i 1,4 persones per cap–, mentre que els 4.949 reagrupadors van reagrupar les 8.491 persones restants, el 66,9% del total i amb una intensitat d'1,7 persones reagrupades per reagrupador. És així com els homes reagrupen un 70,1% de dones (5.954 persones), les quals en l'interval de dinou a seixanta-quatre anys representen el 98,1% (3.792) dels seus reagrupats en aquestes edats (44,7% del total), que dóna èmfasi a el reagrupament de cònjuges. D'altra banda, les dones reagrupen un 66% d'homes (2.784 persones), però a diferència dels homes, els reagrupats en l'interval de dinou a seixanta-quatre anys representen un percentatge inferior, amb un 32% del total (1.344 persones). Malgrat la proporció baixa de reagrupats majors de seixanta-quatre anys, cal destacar el paper determinant que juga el sexe del reagrupador en aquest procés, perquè són les dones les que reagrupen una proporció més elevada de majors, amb el 3,1% del total. La diferència quant a el reagrupament de menors per raons biològiques és terriblement significativa, el reagrupament de menors és directament proporcional a la seva edat: a més edat, més reagrupament.

Abans d'examinar el perfil demogràfic dels reagrupadors i reagrupats per nacionalitat, estimarem la possible incidència del reagrupament de fet l'any 2008 a la província de Barcelona. Per fer-ho compararem els reagrupats menors de divuit anys d'una banda i els majors de seixanta-quatre de l'altra, amb les altes de persones provinents de països no comunitaris que es van produir a aquestes edats; farem servir les dades de les Estadístiques de Variacions Residencials.

Gràfic 5.**Piràmide de la població reagrupada segons el sexe del reagrupador. Província de Barcelona, 2008**

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

En aquest sentit, el pes del reagrupament familiar en la immigració internacional extracomunitària es tradueix en un 19,1% de les entrades de l'estranger (23.667 persones) a la província de Barcelona durant l'any 2008. Aquest percentatge variarà segons les edats considerades, ja que mentre que un 63,7% de les altes (12.688 persones) entre zero i disset anys s'explica directament pel reagrupament, la proporció disminueix al 42,3% (sis-cents trenta-dues persones) per als majors de seixanta-cinc anys. Dit d'una altra manera, gairebé el 35% dels menors i prop del 60% dels majors de seixanta-quatre anys arriben en el cas dels infants amb els pares o bé són reagrupacions de fet. Com caldria esperar, el reagrupament representa un percentatge més baix de les altes enregistrades en les edats entre divuit i seixanta-quatre anys, amb un 12,7%.

Principals nacionalitats

El reagrupament familiar, com s'ha apuntat, respon a estratègies diferenciades segons la nacionalitat, en relació amb les diverses estructures per sexe i edat dels estocs de població resident. Per observar la complexitat d'aquest procés al gràfic 6 s'han representat les estructures per sexe i edat tant dels reagrupats com dels reagrupadors de les cinc nacionalitats amb un major nombre de reagrupacions efectives. Aquestes nacionalitats difereixen de les observades amb anterioritat a les sol·licituds, d'una banda perquè bona part de les entrades de 2008 es corresponen a sol·licituds realitzades durant l'any 2007, i de l'altra perquè el temps entre la sol·licitud i l'entrada efectiva és diferent per a cada nacionalitat; i finalment, com s'ha observat al gràfic 3, perquè les diferències per nacionalitat a l'hora de fer efectiu el reagrupament són molt elevades.

Com podem veure al gràfic 6, el reagrupament familiar com a eina del projecte migratori familiar variarà en funció de la nacionalitat dels migrants.

- En el cas dels marroquins queda clarament establert que els pioners del moviment migratori són els homes, amb un 80,8% dels reagrupadors (1.792 persones). Aquest fet es complementa amb el 66,8% de dones reagrupades (3.181 persones), la majoria cònjuges. Els reagrupadors marroquins tenen unes edats mitjanes de 36,4 anys els homes i 31,5 anys les dones, mentre que l'edat dels reagrupats és de 17,1 anys els homes i de 22,8 anys les dones. Aquesta diferència d'edat respon al desequilibri en la distribució per parentiu: per als homes, la majoria dels reagrupats són fills, i la major part de les dones ho són com a cònjuges.
- En contraposició a la majoria masculina dels marroquins, el perfil dels reagrupadors equatorians es caracteritza per la preeminència femenina, amb un 60,6% de reagrupadores a la província de Barcelona (819 persones) i una edat mitjana de 36,5 anys. Els reagrupats equatorians es concentren en les edats entre zero i divuit anys, en un 76,1% del total (1.690 persones), i edats mitjanes de 17,5 anys per als homes i de 19,2 anys per a les dones. La distribució per sexe dels reagrupats equatorians és una de les més si-

mètriques, amb un 48,3% d'homes per un 51,7% de dones. El fet que sigui una nacionalitat amb força igualtat de sexes en els estocs, i amb un nombre més elevat de dones en un primer moment del procés migratori, fa que el volum d'infants reagrupats per sota dels cinc anys d'edat sigui molt baix, perquè els pares es troben ja, en molts casos, tots dos residint a Catalunya.

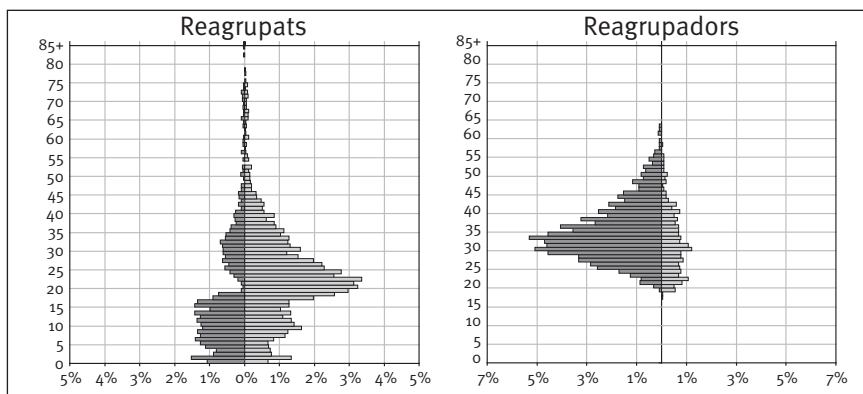
- Dels 860 reagrupadors xinesos el 64,3% (cinc-centes cinquanta-tres persones) són homes, amb una edat mitjana de 34,9 anys. De manera similar als llatinoamericans, la població reagrupada xinesa mostra un major pes dels ascendents reagrupats, amb un 5% (noranta-tres persones) del total, mentre que els menors de divuit anys representen el 48,9% dels reagrupats, amb nou-centes dos persones. El perfil dels 1.845 reagrupats xinesos mostra una distribució amb 55% de dones i una edat mitjana de vint-i-quatre anys.
- Els 749 reagrupadors peruans, amb una edat mitjana de 36,7 anys, reagrupen una població relativament més gran que la resta de nacionalitats analitzades, amb unes edats mitjanes de 25,6 anys en el cas dels homes i de 29,3 anys en el cas de les dones. Aquest fet es relaciona directament amb el major percentatge d'ascendents reagrupats, amb el 13,8% del total (cent noranta-vuit persones), i un percentatge inferior de descendents, amb el 48,9% dels reagrupats (set-centes una persones).
- En cinquè lloc, els sis-cents setanta-sis reagrupadors colombians mostren una distribució per sexe pràcticament simètrica, amb un 48,7% d'homes i una edat mitjana de 36,3 anys. En el cas dels reagrupats, les edats mitjanes són de 22,5 anys per als homes i de 25,4 anys per a les dones. L'edat superior de les dones (54,5% del total i sis-centes quaranta-set persones) s'explica per la seva distribució en termes de parentiu amb el reagrupant, ja que el 49% (tres-centes disset dones) són descendents a càrrec, el 41,1% cònjuges i el 9,9% ascendents.

En termes generals, el grup d'edat entre zero i divuit anys concentra el 54,6% de la població reagrupada, però la distribució de la població en aquest interval varia significativament segons la nacionalitat analitzada. Per als equatorians, producte de la majoria femenina dels reagrupadors, cal esperar que en cas de tenir fills en aquestes edats el més lògic és que hagin nascut a Espanya i no pas

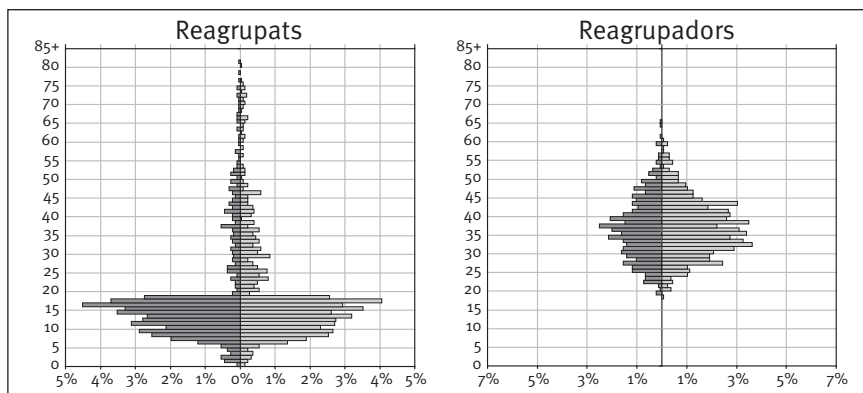
Gràfic 6.

Reagrupaments efectius: reagrupats i reagrupadors de les cinc nacionalitats principals. Província de Barcelona, 2008*

Marroc

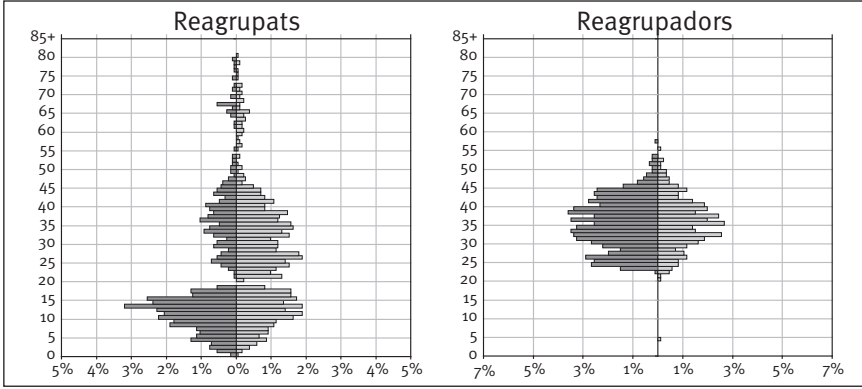
Equador

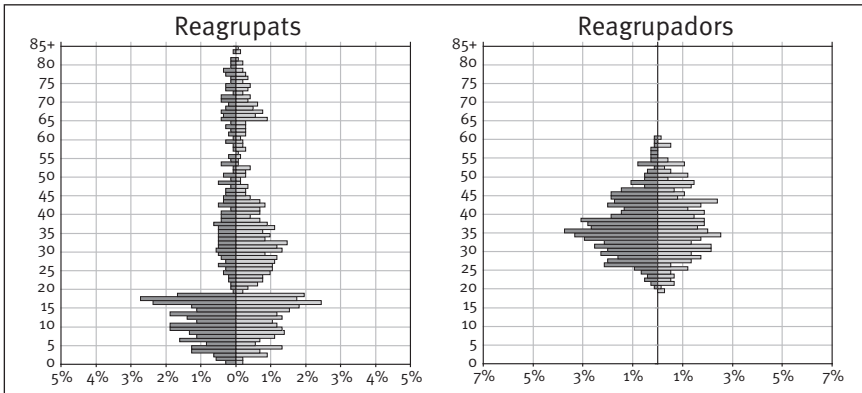
*Per a aquells reagrupadors amb més d'una reagrupació efectiva, s'ha tingut en compte l'última data de sol·licitud per al càlcul de l'edat.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

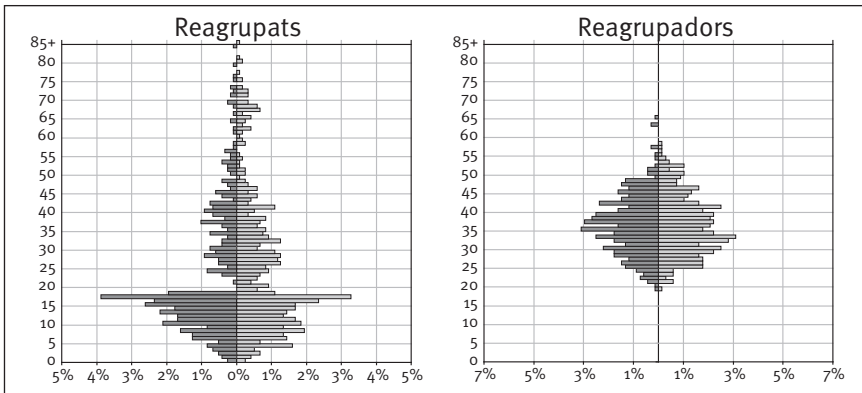
Xina

Perú

Colòmbia

al país d'origen, o que en tot cas hagin arribat amb la seva mare. D'altra banda, i aplicable als marroquins, quan és el pare qui reagrupa, el més probable és que els menors arribin amb la seva mare en un mateix procés de reagrupament, com es pot veure a la resta de nacionalitats, on la base de la piràmide és molt més ampla. La presència superior de menors a partir dels tres anys pot indicar la influència del període d'escolarització –fins i tot la no obligatòria– en el projecte migratori, incidint directament no només en la demanda d'escolarització sinó també en el procés d'integració de les famílies en el país de destinació. També cal destacar l'efecte de l'edat límit per reagrupar pels llatinoamericans, amb un tall força marcat al voltant dels divuit anys que no s'observa entre marroquins o xinesos. Això significa que un nombre important dels reagrupats d'aquestes nacionalitats ho fa justament abans del màxim legal, sense passar pel període d'escolarització i de vegades amb dificultats per entrar al mercat laboral.

Per una altra banda, la presència dels reagrupats majors de seixanta-cinc anys per nacionalitats varia significativament, però com és obvi aquesta població es concentra en els ascendents (97,6%, cinc-cents seixanta persones). El reagrupament d'ascendents depèn molt de les xarxes familiars en origen i destinació, així com de la salut de la persona a reagrupar. En aquest sentit és força difícil especular sobre el potencial de reagrupament. Així i tot, el que sí que sembla clar és el paper determinant que el gènere pot jugar en el reagrupament familiar d'aquest tipus. És així com en aquelles nacionalitats amb fluxos principalment femenins trobem una major presència d'ascendents reagrupats, perquè el paper d'aquests últims en el nucli familiar, en tenir cura dels néts, permetrà a les reagrupadores no només la continuïtat en el mercat de treball, sinó l'increment de la seva activitat. La major presència d'ascendents està relacionada sens dubte amb la distribució de les tasques domèstiques per raó de gènere.

ITINERARI LABORAL DELS REAGRUPATS

D'acord amb la Llei Orgànica 14/2003, els familiars reagrupats obtindran una autorització de residència, però no de treball, supeditada a la del seu reagru-

pador. Per dur a terme l'anàlisi de la incorporació al mercat de treball de les persones reagrupades, tindrem en compte els 49.147 reagrupats efectius (54,7% del total) que van arribar a la província entre els setze i els seixanta-quatre anys d'edat entre 2004 i 2008. Aquesta població es podria considerar com aquella amb major propensió a incorporar-se al mercat laboral com a part de l'estratègia migratòria personal i familiar. No obstant, durant el mateix període només es van demanar 5.378 permisos de residència i treball inicial per a reagrupats efectius (taula 2).

Taula 2.

Tràmits de permisos de residència i treball inicial de persones reagrupades. Província de Barcelona, 2004-2008

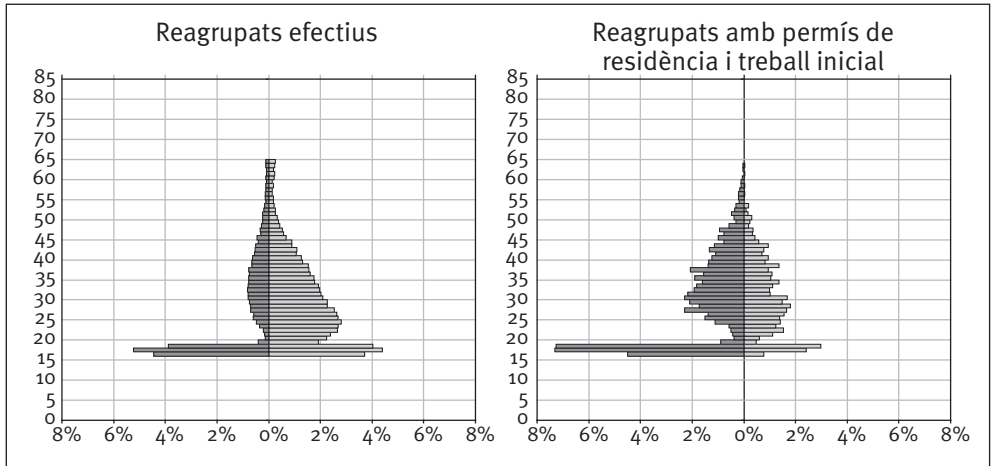
Estat de la sol·licitud	2004	2005	2006	2007	2008	Total
Arxivat	17	36	123	253	166	595
Concedit	59	283	664	1.206	1.110	3.322
Denegat	311	145	223	188	204	1.071
Altres desestimades	10	30	22	43	44	149
En tràmit	-	-	1	-	240	241
Total	397	494	1.033	1.690	1.764	5.378

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

De les 3.322 autoritzacions de residència i treball concedides, 2.055 s'han atorgat a homes (61,9% del total), amb una edat mitjana de 29,3 anys. Pel que fa a l'edat, el 25,2% del total de les autoritzacions concedides (vuit-cents trenta-vuit sol·licituds) ha estat demanat per persones entre setze i divuit anys –la majoria homes, 75,5%–. Aquest fet pot indicar que, efectivament, en alguns casos el projecte migratori contempla el reagrupament no només com a estratègia per al restabliment del nucli familiar sinó que considera la incorporació al mercat laboral dels fills en edats d'escolarització no obligatòria. En contrapartida, tan sols el 3,5% dels registres (cent setze casos) corresponen a persones entre cinquanta i seixanta-quatre anys (gràfic 7).

Gràfic 7.

Piràmides de la població reagrupada en edat laboral que ha sol·licitat un permís de residència i treball inicial. Província de Barcelona, 2004-2008

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

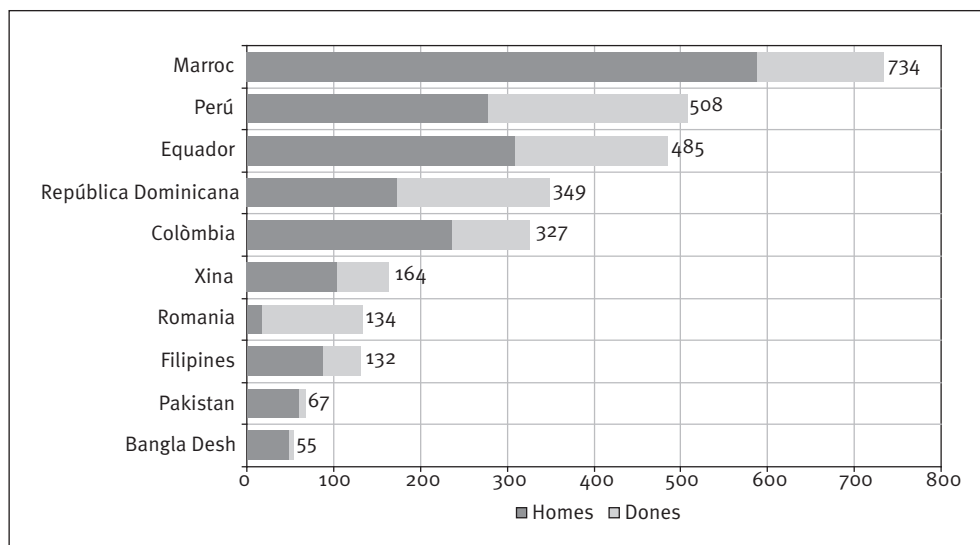
Si ens fixem en la classificació del nombre de sol·licituds de permís de residència i treball inicial per als reagrupats de les deu primeres nacionalitats (gràfic 8), veurem que aquesta classificació no coincideix exactament amb les deu primeres nacionalitats quant al nombre de sol·licituds de reagrupament concedides durant el mateix període. Ni tampoc s'observa la mateixa jerarquia, el que ens informa que la propensió a entrar al mercat de treball per part dels reagrupats és diferent segons les nacionalitats. En ambdós casos els marroquins representen la primera nacionalitat, amb 13.351 reagrupats efectius i set-cents trenta-quatre permisos de treball concedits, però malgrat que els xinesos representen la segona nacionalitat per nombre de reagrupats (5.609 persones), ocupen la cinquena posició quan es tracta de permisos de treball inicial, amb cent seixanta-quatre sol·licituds, per darrere de les principals nacionalitats llatinoamericanes. En contrapartida, els romanesos ocupen la setena posició, amb cent trenta-quatre

permisos concedits malgrat l'escassa representativitat dels fluxos de reagrupats (dues-centes cinquanta-set persones).

En segon lloc, ens haurem de fixar en la diferència significativa en les sol·licituds per raó de sexe en cada nacionalitat. Així, per al Marroc la majoria de sol·licituds corresponen a homes (90,9%), quan la proporció de reagrupades durant el període entre setze i seixanta-quatre anys va ser del 79,3%. Aquesta situació és similar a la dels dominicans, amb una minoria femenina reagrupada del 39,6% i una distribució de permisos de treball per sexe pràcticament simètrica (49,6% d'homes). Aquestes diferències ens confirmen la continuïtat de la inserció diferencial dels reagrupats per raó de sexe en cada nacionalitat en el mercat de treball, segons l'activitat o no de la dona, alhora que anuncia les possibles diferències

Gràfic 8.

Permisos de residència i treball inicial concedits a reagrupats; principals nacionalitats, 2004-2008

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

en la intensitat de la integració en el mercat, que divergeixen molt de la jerarquia establerta si s'observa el nombre de reagrupats.

Per a l'estimació de la propensió a treballar de la població reagrupada potencialment activa partirem del supòsit que els reagrupats de la província de Barcelona s'han mantingut constants, és a dir, que les entrades i sortides s'anul·len. A més, i com a conseqüència de la limitació temporal imposada pels tràmits administratius que s'han de cobrir per demanar un permís de treball, partirem del segon supòsit, que és que el temps necessari per dur a terme aquest tràmit serà de com a mínim un any a partir de la seva arribada. Tenint en compte aquests dos supòsits, la població reagrupada potencialment activa comptarà amb 28.376 reagrupats efectius que van arribar entre 2004 i 2007 i es trobaven entre els setze i els cinquanta-cinc anys en qualsevol any d'aquest període. Aquesta població es posarà en relació amb les sol·licituds de permís de residència i treball inicial efectuades entre 2005 i 2008 a les mateixes edats. Així doncs, podem estimar que prop del 17,5% dels reagrupats en edat laboral ha considerat el seu ingrés al mercat laboral com a part de la seva estratègia migratòria. Malgrat això, només el 61,8% de les sol·licituds de treball inicial han estat resoltes favorablement, xifra que es tradueix en un 11,5% de reagrupats actius en edat laboral (taula 3).

Aquest exercici ens ha permès aproximar quina és la tendència respecte a la incorporació al mercat laboral de la població reagrupada, però hem de tenir en compte que l'anàlisi per nacionalitats no ens autoritza a parlar de resultats concrets. Amb tot, els resultats obtinguts ens permeten identificar l'existència de pautes amb una menor inserció laboral de la dona: trobem els nivells mínims en els pakistanesos i els marroquins, amb un 0,6 i 1,6% de dones reagrupades treballadores, respectivament. L'únic cas que malgrat les limitacions abans esmentades permet establir el component econòmic del reagrupament familiar és el dels romanesos, que mostren una inserció en el mercat laboral per sobre del 50%, en termes agregats. D'altra banda, els casos excepcionals per la seva baixa intensitat com la Xina o el Pakistan poden estar directament afectats per la migració cap a la resta de províncies espanyoles, que va col·locar Barcelona com a exportadora de població durant el període d'anàlisi, però aquest possible efecte no ha estat considerat en l'estimació.

Taula 3.**Permisos de residència i treball inicial concedits i reagrupats efectius; principals nacionalitats, 2004-2008**

Nacionalitat	Permisos de treball inicial concedits 2005/2008			Reagrupaments efectius 2004/2007			Permisos de treball inicial/reagrupats		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Marroc	600	125	725	1.993	7.786	9.779	30,1%	1,6%	7,4%
Perú	238	203	441	1.042	1.689	2.731	22,8%	12,0%	16,1%
Equador	225	115	340	1.085	1.226	2.311	20,7%	9,4%	14,7%
República Dominicana	208	69	277	994	582	1.576	20,9%	11,9%	17,6%
Colòmbia	153	136	289	710	1.047	1.757	21,5%	13,0%	16,4%
Xina	70	31	101	1.561	2.189	3.750	4,5%	1,4%	2,7%
Romania	19	118	137	30	222	252	63,3%	53,2%	54,4%
Filipines	78	29	107	344	284	628	22,7%	10,2%	17,0%
Pakistan	49	7	56	319	1.260	1.579	15,4%	0,6%	3,5%
Bangla Desh	54	5	59	312	302	614	17,3%	1,7%	9,6%
TOTAL	2.019	1.244	3.263	9.145	19.231	28.376	22,1%	6,5%	11,5%

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Subdelegació del Govern a Barcelona.

CONCLUSIONS: REAGRUPAMENT I ASSENTAMENT DE LA POBLACIÓ IMMIGRADA

De la sèrie històrica sobre les dades de reagrupament familiar entre 2004 i 2008, tant en les sol·licituds com en les seves resolucions, la primera dada a tenir en compte és la incidència del propi marc legislatiu i el procediment administratiu que es reflecteix en la seva evolució sincopada. Els màxims corresponen, per un costat, a l'efecte diferit de les regularitzacions extraordinàries tenint en compte que la darrera regularització es va fer l'any 2005. Per un altre costat, trobem l'efecte acumulatiu del retard en la resolució d'expedients precisament quan coincidia amb anys de regularitzacions extraordinàries. També en la caiguda de 2008, haurem de tenir en compte que, al paper jugat per la crisi, clarament

perceptible en la davallada de les sol·licituds durant el segon semestre de l'any, haurem d'afegir-hi una filtració més restrictiva per part de l'Administració palesada en l'augment de les resolucions negatives també a partir del segon semestre de 2008. Aquesta tendència a la restricció podria haver-se propiciat tant en la fase inicial del procés, és a dir, en un increment dels informes negatius d'adequació de l'habitatge emesos pels ajuntaments on resideixen les persones candidates a reagrupament, com en la fase final, o el que és el mateix, en la concessió de visats per part dels consolats espanyols al país d'origen als candidats al reagrupament un cop han obtingut el permís. Aquest fet es veurà indirectament corroborat durant el proper any per l'evolució del nombre de resolucions positives no efectuades. Enmig queden els reagrupaments materialitzats durant aquest període, que no s'han vist afectats per aquestes restriccions, ja que el procés es va realitzar amb anterioritat a la crisi (tant la sol·licitud com la resolució), i a les quals l'efecte de la crisi pròpiament dit sembla no haver afectat en profunditat dissuadint de fer real una sol·licitud resolta positivament, fenomen que no es pot avaluar amb les dades disponibles.

Quant al perfil de reagrupadors i de reagrupats, l'any 2008, com en anys anteriors, aquest només es pot comprendre entenent el paper de gènere en els processos migratoris endegats per cadascuna de les nacionalitats. Així doncs, si l'home ha estat el pioner, els demandants òbviament són de sexe masculí, mentre que la majoria de reagrupats són cònjuges de sexe femení i la seva descendència; mentre que, si les pioneres són dones, la situació és la contrària, els cònjuges són de sexe masculí. Respecte a la descendència, també reagrupada, destaca la diferència d'edat que es correspon a la condició biològica de cada sexe en la reproducció: mentre que els menors reagrupats en cas de migracions molt masculinitzades poden ser a totes les edats, els reagrupats de migracions feminitzades estan més representats en edats més properes a l'adolescència, i molt menys en les edats menors (ja que la mare ja havia immigrat, deixant el si de la família enrere). També cal destacar que, encara que el reagrupament de persones grans sigui molt minso, aquest és més present en les nacionalitats en què la dona està integrada en el mercat de treball, ja que es troba en la disjuntiva de la conciliació de la vida laboral i vida familiar i prova de resoldre-la, de la mateixa manera que han fet prèviament les dones autòctones, és a dir, amb l'ajut d'àvies

reagrupades quan no és factible l'externalització del treball domèstic en el mercat. A aquests itineraris migratoris marcats pel paper de gènere, haurem d'afegir-hi les estratègies econòmiques de cada nacionalitat, i encara més de les unitats familiars. D'aquesta manera, la presència majoritària de reagrupats al voltant de l'edat límit que estableix el reagrupament, especialment rellevant en algunes nacionalitats com pakistanesos i equatorians, té a veure amb l'especificitat del seu circuit migratori i laboral.

En connexió amb aquesta estratègia, veiem que el nombre de demandes de la població reagrupada en edat activa per a la inserció en el mercat laboral durant tot el període resulta particularment baixa. En part, aquest nivell segueix essent el resultat de les diferències principalment en l'activitat de les dones: el cas del Marroc resulta prototípic, de les 9.779 reagrupades en edat activa només un 1,6% han demanat permís de treball, mentre que en els homes, molts menys, amb 1.993 reagrupats, el percentatge arriba al 30%.

Altres factors que poden incidir en aquesta proporció baixa d'ocupació no són controlables amb les dades que ara tenim. És a dir, com ja hem dit, sospitem que la baixa proporció de xinesos i, en menor mesura, la de pakistanesos pot ser conseqüència de la pertorbació provocada per les sortides de la província de Barcelona, de les quals no es disposa de dades per als reagrupats, i que en canvi sabem que han estat importants per al conjunt d'aquestes dues nacionalitats. Per últim, recordem que la integració en el mercat de treball també es pot fer en l'economia informal, factor que faria pujar els percentatges d'integració real.

El reagrupament familiar, que, com dèiem, focalitzarà en els propers anys la immigració internacional, independentment del cicle econòmic, implica l'ampliació de l'abast de l'impacte de les migracions, per la seva pròpia estructura per sexe i edat amb una presència significativa de menors. I, per tant, un augment en els àmbits d'interrelació amb la població no immigrada. Però també, com el seu nom indica, un major pes de la pròpia dinàmica familiar en el conjunt de la població immigrada, que alimenta alhora que n'és producte el procés d'assentament, i canvia substancialment tant les seves xarxes de sociabilitat com les seves demandes.

Bibliografia

DOMINGO, A.; LEÓN, P. i GARCÍA, J. (2009). “El reagrupament familiar a la província de Barcelona, 2004-2006: trets demogràfics i distribució territorial”, *Documents d’Anàlisi Geogràfica*, núm. 54. Pàg. 55-77.

Ley Orgánica 14/2003, de 20 de novembre, de Reforma de la Ley Orgánica 4/2000, d’11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, modificada per la Ley Orgánica 8/2000, de 22 de desembre; de la Ley 7/1985, de 2 d’abril, reguladora de les Bases del Régimen Local; de la Ley 30/1992, de 26 de novembre, de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común, i de la Ley 3/1991, de 10 de gener, de Competencia Desleal. BOE núm. 79 de 21/11/2003. Pàg. 41193-41204.

Projecte de Ley Orgànica 121/000032 de reforma de la Ley orgànica 4/2000, d’11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. BOCG. Congreso de los Diputados Núm. A-31-1, de 01/07/2009.